

Limba română

Clasa a V-a – caetul elevului

Alexandru Crișan
Sofia Dobru
Florentina Șimihailan

HUMANITAS
EDUCATIONAL

CUPRINS

I. CARTEA ȘI TEXTUL

1. Cartea

Cartea	5
Cartea și biblioteca	8
Noțiuni elementare de sintaxă (1)	10
Noțiuni elementare de sintaxă (2)	13
Situația de comunicare	15
Organizarea monologului	17

2. Cuvântul și textul

Vocabularul limbii române	18
Cuvântul	20
Familia lexicală	21
Sinonimele, Ant sinonimele	24
Câmpul lexical	26
Textul integral	27
Fragmentul de text	29
Cuvântul în comunicare	30

3. Tipuri de texte

Textul literar. Textul non-literar	33
Sunetele limbii române	37
Diftongul, Tandemul, Hiatal	38
Silaba	39
Despărțirea în silabe	40
Organizarea textului scris	42

II. STRUCTURILE TEXTULUI

4. Narațiunea

Narațiunea	44
Planul simplu de idei. Planul dezvoltat de idei	48
Verbul — nucleul comunicării	51
Modurile personale. Modurile nepersonale	52
Mai mult indicativ. Prezentul	53
Imperfectul. Perfectul compus	55
Perfectul simplu. Mai mult ca perfectul	57
Viitorul	58
Verbele auxiliare	60
Predicatul verbal. Predicatul nominal	61

5. Autor. Narator. Personaj

Autor. Narator. Personaj	63
Razmatul	67
Substantivul	70
Articolul	74
Cazul nominativ. Prepozitivul. Cazul acuzativ	75
Cazul dativ. Cazul genitiv	77
Articolul genitiv. Cazul vocativ	78

6. Dialogul

Dialogul	80
----------------	----

De la textul dialogat la textul narativ	82
Organizarea dialogului	83
Pronumele personal (1)	84
Pronumele personal (2)	85
Pronumele personal (3)	87
Pronume personal (4)	88
Numeralul (1)	90
Numeralul (2)	92
7. Descrierea	
Descrierea	94
Adjectivul (1)	98
Adjectivul (2)	99
Adjectivul (3)	101
Cum descriem?	103
Descrierea	106
8. Portretul	
Portretul literar	108
Adverbul (1)	113
Adverbul (2)	114
Interjecția	115
Caracterizarea personajului	116
III. UNIVERSUL TEXTULUI	
9. Basmul	
Basmul	120
Predicatul (1)	126
Predicatul (2)	127
Scrierea imaginativă. Povestea	128
10. Legenda	
Legenda	130
Subiectul (1)	134
Subiectul (2)	135
Scopirea	136
11. Poezia	
Poezia	140
Atributul (1)	144
Atributul (2)	145
Cum scriem despre textul literar	146
12. Snoava	
Snoava	150
Complementul (1)	152
Complementul (2)	153
Complementul (3)	154
Complementul (4)	155
Fraza	156
Conjuncția	157
Formule specifice dialogului	158
Recapitulare finală	162

CARTEA

1 CARTEA

1. Examinați copertele cărților de mai jos. Indicați în tabel cu un x domeniul cărui îi aparțin cărțile respective.

Domenii	cartea 1	cartea a 2-a	cartea a 3-a	cartea a 4-a	cartea a 5-a	cartea a 6-a
Literatură						
Artă						
Știință						

2. Alegeți una dintre copertele cărților prezentate. Comentați modul în care ilustrația potrivește cu titlul cărții și cu domeniul abordat.

.....

.....

.....

.....

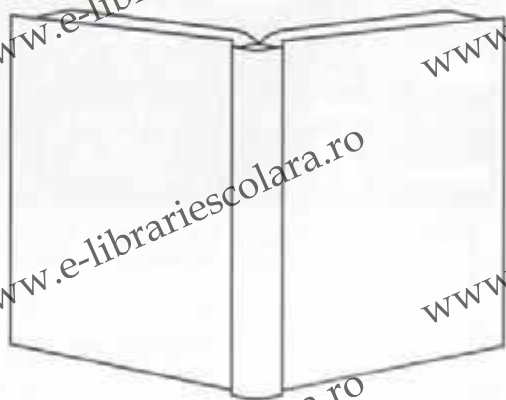
3. Comparați și discutați între voi informațiile de pe coperta I, coperta II-a și cotorul cărților prezentate mai jos. Selectați elementele comune și notați — acolo unde este cazul — diferențele.

Elemente comune:

Diferențe:

4. Completați desenul de mai jos astfel încât acesta să reprezinte coperta și cotorul unei cărți pe care v-ar plăcea să o citiți.

5. Observați câte o pagină extrasă din aceleași cărți. Notați în tabel aspectele referitoare la așezarea în pagină.

1

2

3

4

5

6

Aspecte ale așezării în pagină	C1	C2	C3	C4	C5	C6
Text continuu, cu alineate						
Text tipărit pe mai multe coloane						
Distanță egală între rânduri						
Text întrerupt de ilustrație						
Ilustrație cu text explicativ						
Distanță variabilă între rânduri						
Pagină integral sau parțial acoperită						

NARAȚIUNEA

1. Citiți fragmentul din romanul Fram, ursul polar de Cezar Petrescu, reprodus la p. 100 din manual.

2. Găsiți sinonimele următoarelor cuvinte din text:

a păienjeni (privirea)

deznădăjduit

a cuteza

a înveseli

sonagire

(lacrimi de) mustrare

a stâmi (minunarea lumii)

(cucoana cea mai) văscuțită

(să-și bată joc) un dobitoc

(semn de) reputință

3. Scrieți antonimele cuvintelor:

tăcere

întotdeauna

a se potoli

a pierde

veșnic

uriaș

greu

deznădăjduit

4. Indicați cum s-au format cuvintele:

a întovărăși

a înveseli

întâmplare

plutitor

întunecos

vișiniu

neclintit

a păienjeni

5. Selectați din text cuvintele aparținând câmpului lexical caracteristic lumii circului. Grupați-le în tabelul de mai jos:

decor	aparate și instrumente	animale	publicul	atmosfera

6. Găsiți comparația din primul alineat al textului de la p. 100 a manualului. Introduceți termenii comparații în tabelul de mai jos:

Termenul concret	Termenul abstract

7. Enumerați elementele utilizate de autor pentru a-l personifica pe Fram:

.....

.....

.....

8. Recitiți planul simplu de idei al textului de la p. 100 din manual, pe care l-ați realizat ca temă pentru acasă.

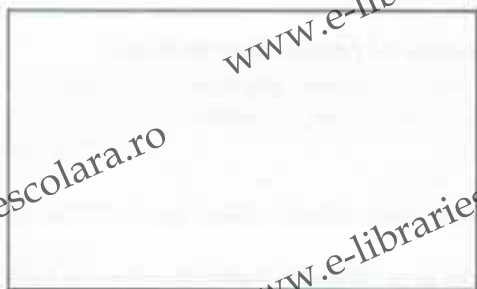
9. Recurgând la planul simplu de idei, identificați în text cele cinci etape ale narațiunii și completați tabelul de mai jos:

etapele narațiunii	paragrafe corespunzătoare	cine face acțiunea	verbele care desemnează acțiunea	cuvinte care arată		sentințele personajelor
				timpul	spatiul	
Situația inițială						
Evenimentul care modifică situația inițială						
Desfășurarea acțiunii						
Depășirea situației dificile						
Situația finală						

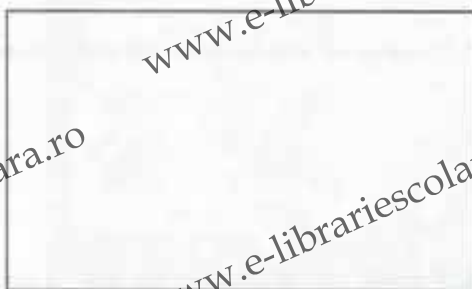

10. Povestiți oral întâmplarea relatată în fragmentul din romanul Fram, ursul polar.

11. Schițați o bandă desenată în care să surprindeți cele mai importante momente ale narațiunii prezentate în manual.

a)

b)

d)

e)

12. Imaginați-vă că a doua etapă a narațiunii (cauza care modifică situația inițială) dispare, iar Fram își face programul ca de obicei. Povestiți pe scurt cum s-ar derula acțiunea în acest caz.

.....

.....

.....

.....

COMPLEMENTUL (1)

1. Subliniați complementele circumstanțiale de loc din versurile următoare:

Mirosul de ceapă vine

Vara începe
Din stratul de cepe

Eu stau

Și se arată
Printre salată.

Imi place să zbor

Crește ușurel
Printre pătrunjel.

È mai răcoare
pe pământ

Apare în lume
Dintre legume.

Păsările mătesc

Stă apoi înmăsa
Într-o căisă.

Ana Blandiana — Biografia verii

2. Subliniați primul și ultimul complement circumstanțial de loc din textul de mai jos.

.....
.....
.....
.....

3. Completați spațiile libere din replicile găzilor cu adverbe de loc, care să aibă funcția sintactică de complement circumstanțial de loc.

4. Construiți două enunțuri cu un complement circumstanțial de loc exprimat prin pronume personal în cazul acuzativ.

1.
.....
2.
.....

COMPLEMENTUL (2)

1. Subliniați cu o linie complementele circumstanțiale de timp și cu două linii complementele circumstanțiale de mod din textul următor:

Vânătorul păsea apăsât. Copilul inspiră adânc mirosul de pământ reavân. Deodată, năvăli în câmpuri mică arătare. Gonea nebuneste brusc, într-o clipă, un zgomot asurzitor prin aerul. Șoarecele se ridică, se scutură de praf și se găta tare ca să fie auzit bine: Prost vânător! A ajuns să trage în plăcere într-un amărât de șoarecel dispărut complet morala!

2. Analizați părțile de vorbire prin care se exprimă complementele circumstanțiale de timp din textul de la exercițiul 1.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Analizați părțile de vorbire prin care se exprimă ultimele două complemente circumstanțiale de mod din textul de la exercițiul 1.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Alinați două propoziții în care cuvântul vara să fie, pe rând, substantiv și adverb.

substantiv

adverb

COMPLEMENTUL (3)

1. Analizați complementele directe din însemnarea de jurnal a lui Alexandru.

Pe Tică l-am cunoscut într-un cămping. Era frig și n-aveam echipamentul necesar. Stătea într-un cort vecin și mă ajutase să car lucrurile luate din oraș. Am cumpărat satele, saci de dormit, două pulovere. Pe primul l-am îmbrăcat Maria și pe al doilea l-am purtat eu. De atunci am rămas prieteni.

2. Indicați felul atributelor și complementelor circumstanțiale din însemnarea de jurnal.

COMPLEMENTUL (4)

1. Analizați complementele indirecte din scrisoarea lui Alexandru.

Dragă Tică,

2 iunie

Te scriu fiindcă ieri mama se gândea la petrecerea vacanței și i-am amintit de întâmplarea din vara trecută, când am făcut cunoștință.

Acum, acasă, tata spală, ca și, mătură. În primele zile, ni s-a părut ciudat și am vrut să-i cumpărăm un sort de aiua lui. I-a explicat surorii mele că e o glumă proastă, pentru că e romer. De ieri, a găsit însă un post bun și nici nu se mai gândește la primul. În casă, e iar veselă.

Cu drag,
Alexandru

2. Analizați, sintactic și morfologic, următoarele cuvinte din scrisoare:

- acum
- acasă
- un sort
- lui
- proastă
- de ieri